

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Тирлича Євгенія Володимировича «Правові засади і тактика отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (галузь знань 08 «Право»)

Дисертація Тирлича Євгенія Володимировича «Правові засади і тактика отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право») виконана на кафедрі кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ.

Тему дисертаційного дослідження затверджено рішенням Вченої ради Донецького державного університету внутрішніх справ від 30 листопада 2022 року (протокол № 4).

Тематика роботи відповідає науковому напрямку «12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» в межах спеціальності 081 «Право».

Висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Тирлича Євгенія Володимировича «Правові засади і тактика отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні» підготовлений за результатами попереднього розгляду цієї дисертації та її доопрацювання і публічної презентації Тирличем Є.В. наукових результатів зазначеної дисертації, який відбувся 09 квітня 2026 року (протокол засідання кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ № 12).

Рецензенти:

1) Олександр Квашук, кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ;

2) Мирослав Потоцький, доктор філософії з права, доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ.

За результатами засідання було складено наступний висновок.

1. Обґрунтування вибору теми дослідження.

Протягом усієї історії становлення та розвитку виконавчої гілки влади в цілому та органів досудового розслідування зокрема значну роль у доказуванні тих обставин, які в кримінальному провадженні такому доказуванню підлягають, відігравав та відіграє інститут судових експертиз.

Зважаючи на те, що згідно з чинним Кримінальним процесуальним Кодексом України висновки експертів є самостійним процесуальним джерелом доказів, то процес підготовки матеріалів для експертного дослідження (в тому числі й порівняльних зразків) набуває важливого значення, оскільки є одним із основоположних засад здійснення досудового розслідування.

Зважаючи на те, що досудове розслідування є одним із найскладніших видів людської діяльності, ефективність якої залежать, головним чином, від поєднання як гласних пізнавальних методів, так і негласних методів із використанням спеціальних технічних засобів, приходимо до висновку про важливість та актуальність дослідження проблемних питань, що постають перед суб'єктом розслідування в ході правозастосування.

Водночас аналіз слідчої практики засвідчує, що навіть після успішного виявлення та вилучення у ході проведення СРД (наприклад ОМП) біологічних об'єктів, слідчий згодом постає перед проблемою отримання відповідних біологічних зразків від особи для проведення ідентифікаційного дослідження.

Оскільки природа злочинця полягає в цілком логічному бажанні не бути викритим та надалі притягненим до кримінальної відповідальності, а тому в рамках реалізації своїх процесуальних прав останні (в переважній більшості випадків) відмовляються від добровільного надання власних біологічних зразків для порівняльного дослідження остерігаючись результату, який може бути покладений в основу обвинувачення. З цього моменту перед слідчим, дізнавачем, прокурором (у контексті здійснення ними кримінальної процесуальної діяльності) постає нагальне питання у їх належному примусовому відібранні.

Повномасштабна агресії російської федерації проти України ще більше актуалізувала необхідність вдосконалення кримінального процесуального механізму розглядуваної проблеми (особливо в контексті примусового відібрання зразків біологічного походження), оскільки чинний Кримінальний процесуальний кодекс України й дотепер: а) не повною мірою відповідає потребам судово-слідчої практики в частині реалізації інформаційно-доказового потенціалу біологічних слідів; б) не містить тлумачення термінів «зразки біологічного походження» або «біологічні зразки»; в) не визначає чіткого алгоритму примусового відібрання біологічних зразків.

У сучасних умовах діяльності правоохоронних органів спостерігається збільшення кількості випадків роботи з біологічними слідами, що, у свою чергу, зумовлює актуалізацію комплексу теоретичних і практичних проблем, пов'язаних із їх виявленням, фіксацією, вилученням та подальшим дослідженням. Наведене, у поєднанні з відсутністю належного комплексного теоретичного підґрунтя, обумовлює потребу здійснення системного аналізу чинного законодавства та слідчої практики з метою пошуку оптимальних шляхів усунення наявних недоліків, що сприятиме підвищенню ефективності досудового розслідування, а також належному виконанню завдань кримінального провадження, визначених у ст. 2 КПК України.

Оглядом сучасного стану наукових досліджень проблеми законодавчого регулювання та природи реалізації на практиці отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні встановлено, що окремим аспектам цього питання в Україні приділялась увага таких вітчизняних учених-правознавців, як: Ю. П. Аленін, П. Є. Антонюк, А. О. Антошук, О. В. Баулін, В. І. Галаган, Г. І. Глобенко, І. В. Гловюк, Н. С. Карпов, Н. І. Клименко, В. П. Кушпін, В. К. Лисиченко, Є. Д. Лук'янчиков, О. В. Лускатов, О. В. Одерій, І. В. Пиріг, В. В. Рожнова, М. Ф. Сокиран, В. Ю. Шепітько, М. Г. Щербаковський, В. М. Юрчишин та інші.

Вагомі напрацювання в категоріях, що безпосередньо пов'язані з предметом дослідження, викладено в працях таких науковців, як: О. В. Андрушко, В. Д. Басай, А. Ф. Волобуєв, В. Г. Гончаренко, С. О. Зюбрій, Л. Т. Котляренко, І. О. Крицька, О. А. Лейба, Л. М. Лобойко, Г. В. Мудрецька, В. Т. Нор, В. В. Рогальська, А. А. Саковський, О. В. Сачко, М. В. Семеніхін, О. Ю. Татаров, В. М. Тertiшник, А. М. Тимчишин, В. В. Тищенко, А. В. Шульженко та інші.

У той же час слід визнати, що попри якісні та багатовекторні роботи згадуваних науковців й дотепер актуальним залишається системний комплексний аналіз природи, підстав та умов отримання зразків для експертизи, в тому числі саме примусового їх відібрання. Залишається ненапрацьованим чіткий кримінальний процесуальний механізм отримання дозволу на примусове відібрання зразків біологічного походження, оскільки наявні дослідження не охоплюють усього спектру проблематики оглядуваного питання, що свідчить про потребу в більш глибокому аналізі та системному вивченні даної теми з метою пошуку ефективних кримінально-процесуальних інструментів для усунення недоліків та протиріч, що виявляються в ході правозастосування.

Крім цього, обґрунтованість вибору теми підтверджується також її відповідністю стратегічним документам державної політики, зокрема:

- переліком пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2024 року № 476;

- пріоритетними напрямами розвитку правової науки на 2021-2025 роки, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року;

- тематикою наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025-2029 роки, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.05.2024 №326 (п.п. 11, 12, 14);

- цілями сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019).

Також теоретичні та практичні питання теми дисертації досліджувалися у межах планів науково-дослідної роботи Донецького державного університету внутрішніх справ на:

- 2020-2024 роки «Теоретичні та практичні проблеми державотворення, реформування права та правоохоронної системи в контексті євро інтеграційного вибору України» (державний реєстраційний номер 0224U032882);

- 2025-2028 роки «Досудове розслідування в умовах правового режиму воєнного стану» (державний реєстраційний номер 0124U005203).

2. Наукова новизна результатів дослідження Тирлича Євгенія Володимировича «Правові засади і тактика отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні» полягає в тому, що дисертація є однією з перших наукових праць, в якій комплексно проаналізовано процесуальний та криміналістичний аспекти отримання зразків стороною обвинувачення на стадії досудового розслідування кримінального провадження. В роботі сформульовано та обґрунтовано низку теоретичних положень і практичних рекомендацій, що спрямовані на підвищення рівня ефективності роботи правоохоронних органів, у контексті сучасних викликів та вимог міжнародно-правових актів, що регулюють таку діяльність. Найбільш значущими та такими, що мають певний ступінь наукової новизни, є такі:

вперше:

- проведено порівняльний аналіз процесуального законодавства України та деяких держав Європейського союзу стосовно отримання зразків для порівняльного дослідження;

- досліджено підстави відмов слідчих суддів у задоволенні клопотань суб'єктів досудового розслідування про дозвіл на примусове відібрання біологічних зразків для порівняльного дослідження та запропоновано шляхи їх вирішення;

- запропоновано методичні рекомендації (Алгоритм) дій органу досудового розслідування щодо отримання дозволу на примусове відібрання біологічних зразків у особи для проведення порівняльного дослідження в кримінальному провадженні;

- сформульовано та обґрунтовано пропозиції щодо внесення змін до ст. 245 КПК України для вдосконалення правового регулювання процесуального порядку отримання зразків для експертизи, зокрема їх примусового відібрання.

удосконалено:

- поняття зразків для експертизи в кримінальному провадженні як матеріальний об'єкт, його частину, або матеріально-фіксоване відображення цього об'єкта чи його проявів, окремо або у своїй сукупності, отримані у встановленому кримінальним процесуальним законом порядку, яким притаманні сукупність ознак і властивостей, що дозволяють якісно вирішувати визначені експертні завдання, шляхом застосування спеціальних знань, при проведенні експертизи у кримінальному провадженні;

- класифікаційний (дослідницький) поділ біологічних зразків особи на «біологічні зразки» та «зразки біологічного походження»;

- теоретичні положення щодо процесуальної природи та змісту отримання зразків для експертизи як самостійної СРД;
 - поняття примусу в контексті відібрання біологічних зразків на підставі відповідної ували слідчого судді;
 - теоретичні положення щодо обставин слідчої ситуації, процесуальних підстав та оформлення звернення до слідчого судді із клопотанням про дозвіл на примусове відібрання біологічних зразків для експертизи;
 - тактичні комбінації примусового відібрання біологічних зразків особи, що спрямовані на: а) встановлення ефективного контакту з особою, зразки якої необхідно відібрати; б) переконання особи, біологічні зразки якої необхідно відбирати в добровільному наданні необхідних зразків; в) уникнення безпосереднього фізичного впливу (примусу) на особу з метою отримання необхідних зразків;
 - положення про підстави, сутність, форми, межі та суб'єктів застосування кримінального процесуального примусу при відібранні зразків для експертизи;
- дістало подальшого розвитку:*
- теоретичні положення щодо використання зразків для проведення ідентифікаційних та порівняльних досліджень у кримінальному провадженні;
 - визначення змісту та правової природи отримання зразків для експертизи, що полягає в доведенні самостійності та універсальності цієї СРД;
 - визначення кола суб'єктів застосування кримінального процесуального примусу при відібранні зразків для експертизи;
 - наукове дослідження проблематики, що виникає в ході отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні на сучасному етапі розвитку вітчизняного кримінального процесуального законодавства з огляду на міжнародні стандарти у галузі правосуддя, судової практики ЄСПЛ та внутрішньої ситуації в Україні.

3. Теоретичне і практичне значення отриманих наукових результатів дослідження Тирлича Євгенія Володимировича «Правові засади і тактика отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні» полягає в тому, що сформульовані та обґрунтовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації в подальшому можуть бути використані:

- *в практичній діяльності органів досудового розслідування* – під час підготовки листів-роз'яснень до органів досудового розслідування територіальних органів НПУ, оскільки мають як необхідний теоретичний та методологічний рівень, так і практичну цінність, що сприятиме вдосконаленню процесуальної діяльності органів досудового розслідування НПУ (Акт Головного слідчого управління НПУ від 18 березня 2025 року);

- у науково-дослідній діяльності – під час проведення загальнотеоретичних та галузевих досліджень, спрямованих на подальший розвиток науки кримінального процесу та криміналістики (Акт впровадження Донецького державного університету внутрішніх справ від 07 квітня 2026 року);

- в освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін та освітніх компонентів «Кримінальний процес», «Криміналістика» освітньо-професійної програми Право (поліцейські), Law (Police Officers), першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю D8 Право, галузь знань D Бізнес, адміністрування та право, кваліфікація: Бакалавр права, професійна кваліфікація Слідчий (поліція), та «Кримінологія» освітньо-професійної програми Правоохоронна діяльність (поліцейські), Law Enforcement Activity (Police Officers), першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю K9 Правоохоронна діяльність, галузь знань K Безпека та оборона, кваліфікація: Бакалавр правоохоронної діяльності, а також при підготовці лекцій і навчальних посібників із цих освітніх компонентів (Акт впровадження Донецького державного університету внутрішніх справ від 07 квітня 2026 року);

- у законотворчому процесі – під час удосконалення норм кримінального процесуального законодавства в частині правової регламентації та вимог до отримання зразків, необхідних для проведення дослідження в кримінальному провадженні.

4. Наукові публікації, у яких висвітлено основні результати дисертаційного дослідження, та повнота їх опублікування.

Основні наукові положення та висновки дисертації Тирлича Євгенія Володимировича «Правові засади і тактика отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні» відображено в 10 наукових публікаціях, серед яких 4 наукові статті – опубліковані в наукових виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 1 стаття – в іноземному фаховому виданні (Словацька Республіка) та 5 тез – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, у тому числі міжнародних.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1) Тирлич Є. В. Процесуальна природа та порядок отримання слідчим дозволу на примусове відібрання біологічних зразків у особи в ході досудового розслідування. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2023. № 1(5). С. 43-48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2022-1-5-8>;

2) Тирлич Є. В. Поняття біологічних зразків, які підлягають відібранню у особи з метою подальшого їх дослідження в кримінальному провадженні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. № 5. С. 92-97. DOI: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v5.2023.18>;

3) Тирлич Є. В. Особливості примусового відібрання біологічних зразків особи в ході досудового розслідування в контексті порушення прав

людини за практикою ЄСПЛ. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка*. 2023. № 4. С. 97-109. DOI: <https://doi.org/10.33766/2786-9156.104.97-109>;

4) Tyrlych Y. Obtaining samples for examination in criminal proceedings: a comparative analysis. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2024. № 4. С. 120-128. DOI: <https://doi.org/10.61345/1339-7915.2024.4.17>;

5) Тирлич Є. В. Аналіз правових засад отримання зразків для проведення ідентифікаційних експертиз в кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2025. № 105. С. 237-245. DOI: <https://doi.org/10.32782/apdp.v105.2025.27>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1) Тирлич Є. В. Аналіз судової практики щодо відмови слідчого судді в наданні дозволу на примусове відібрання біологічних зразків в ході досудового розслідування. *Весняні юридичні читання – 2023. Сучасні проблеми законодавства, практики його застосування та юридичної науки* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 20 квітня 2023 р.) Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. Вип. XXXIII. С. 195-199.

2) Тирлич Є. В. Компаративний аналіз законодавства України та Нідерландів щодо отримання зрізків для проведення експертизи в кримінальному провадженні. *Актуальні дослідження правової та історичної науки* : матеріали міжнар. наук. інтернет-конф., (м. Тернопіль, Україна, м. Ополь, Польща, 12-13 верес. 2024 р.). Тернопіль : ФОП Шпак В. Б., 2024. Вип. 66. С. 142.

3) Тирлич Є. В. Особливості процесуального порядку отримання дозволу на примусове відібрання біологічних зрізків у особи в ході досудового розслідування. *Актуальні проблеми національного законодавства* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 21 листопада 2024 р.) Кропивницький, 2024. Ч. 1. С. 149-152.

4) Тирлич Є. В. Компаративний аналіз законодавства України та Франції щодо отримання зрізків для проведення експертизи в кримінальному провадженні. *Теорія та практика сучасної юриспруденції* : зб. матеріалів наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 грудня 2024 р.). Харків, 2024. Вип. II. С. 140-145.

5) Тирлич Є. В. Правова позиція ЄСПЛ щодо можливих порушень прав людини в ході примусового відібрання біологічних зразків у особи в кримінальному провадженні. *Economics, finance, accounting and law: current issues of theory and practice* : International scientific-practical conference. (Tampere, Finland, January 8, 2025). Tampere, Finland : Scholarly Publisher ICSSH, 2025. С. 55-59.

5. Обґрунтованість і достовірність результатів дослідження.

Структура дисертаційного дослідження Тирлича Євгенія Володимировича «Правові засади і тактика отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні» відповідає визначеній меті, поставленим

завданням, об'єкту і предмету дослідження та повністю відповідає логіці наукового пошуку.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і семи додатків. Загальний обсяг дисертації становить 232 сторінки, з них основний текст – 160 сторінок.

Основні положення та наукові висновки є обґрунтованими, базуються на аналізі літератури з тематики дослідження та узагальненні практики застосування національного законодавства (усього – 230 найменувань).

Виявлені під час попереднього обговорення дисертації недоліки були усунуті дисертантом у встановлені строки.

Загальний висновок

З урахуванням викладеного, представлена дисертаційна робота Тирлича Євгенія Володимировича «Правові засади і тактика отримання зразків для експертизи у кримінальному провадженні» відповідає встановленим вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», має наукову новизну, високий рівень теоретичної обґрунтованості, практичну значущість отриманих результатів та повнотою їх апробації.

Робота характеризується цілісністю, логічною структурою, аргументованими висновками та актуальністю порушеної проблематики у контексті здійснення досудового розслідування кримінальних проваджень.

Дисертаційне дослідження рекомендується до публічного захисту.

**Головуючий на засіданні
кафедри кримінального процесу та криміналістики
факультету підготовки фахівців для органів
досудового розслідування НПУ
кандидат юридичних наук**

 Олександр ГРУЗДЬ

10 квітня 2026 року

Підпис завідувача кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Олександра Груздя засвідчую

**Т.в.о. начальника відділу
документування службової діяльності**

Вікторія МЕЛЬНИК